

FİRDEVSÎ-İ RÛMÎ'NİN SÜLEYMÂN-NÂME'SİNDE BİRLEŞİK FİİLLER

COMPOUND VERBS IN THE SULEYMAN-NÂME OF FIRDEVSÎ-İ RÛMÎ

Arş.Gör.Dr. Serap EKŞİOĞLU

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümü, Rize/Türkiye

Article Type : Review Article/ İnceleme Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1137>

Reference : Ekşioğlu, S. (2018). "Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-Nâme'sinde Birleşik Fiiller", International Social Sciences Studies Journal, 4(28): 6573-6583

ÖZ

Bu çalışmada XV. yüzyılın son yarısı ile XVI. yüzyılın başlarında Fatih Sultan Mehmet, II. Bayezid ve Yavuz Sultan Selim zamanında yaşamış olan Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme adlı eserinin 11. cildindeki birleşik fiiller incelenmiştir. Firdevsî'nin Süleymân-nâme adlı eseri 81 ciltten oluşan oldukça hacimli bir eserdir. Firdevsî-i Rûmî'nin eserleri arasında en önemlisi olan Süleymân-nâme, Hz. Süleymân'ın efsaneleşmiş hayat hikâyesini anlatan, geometri, astroloji, hekimlik, felsefe gibi konularda bilgiler veren ansiklopedik bir eserdir. Süleymân-nâme dil özellikleri açısından Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş dönemi özellikleri taşımaktadır. Üzerinde inceleme yaptığımız 11. cilt, bir bütün olarak değerlendirildiğinde genellikle sade, anlaşılır bir dil kullanıldığı görülmektedir. Eserde, anlatımı etkileyici kılmak, anlamı pekiştirmek için çeşitli söz oyunlarına, deyimlere sıkça başvurulmuştur. Süleymân-nâme'nin ciltlerinde sıkça görülen deyimler, atasözleri, ikilemeler gibi kalıplaşmış yapılar, birleşik fiiller, ses ve söz tekrarları ile anlatıma, akıcılık, zenginlik, derinlik katan söz birlikleri olmuştur. 11. ciltte de akıcılığı sahip olduğu zengin söz varlığı sağlamaktadır. Bunların başında fiiller gelmektedir. Özellikle birleşik fiillerin söz diziminde fiil sayısına önemli ölçüde katkısı olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eski Anadolu Türkçesi, Firdevsî-i Rumî, Süleymân-nâme, Birleşik Fiil

ABSTRACT

This study examines the compound verbs in the 11th volume of the Süleymân-nâme, a work written by the Firdevsî-i Rumî lived in the late XVth and early XVIth centuries under the rule of Mehmet the Conqueror, 2nd Beyazid and Sultan Selim the Stern. Süleymân-nâme is a bulky work composing of 81 volumes. Süleymân-nâme, as the most important work of Firdevsî-i Rumî, elaborates on the legendary life story of Prophet Suleyman, as well as it is an encyclopedic work including knowledge on the issues such as geometry, astrology, medicine and philosophy. In terms of the language used Süleymân-nâme, the work symbolizes a transition from Old Anatolian Turkish to Ottoman Turkish. The 11th volume analysed in this study has a clear and understandable language as a whole. Various puns and idioms are used in the work to make language attractive and intensify meaning. Frequently used conventional language structures such as idioms, proverbs, reduplications in line with the compound verbs, voice and word duplications become word combinations giving fluency, richness and depth to the expression in the work. The verbs have a priority among these structures. The compound verbs made a significant contribution to number of verbs used in syntax.

Keywords: Old Anatolian Turkish, Firdevsî-i Rumî, Süleymân-nâme, Compound Verbs

1. GİRİŞ

Firdevsî-i Rûmî'nin eserleri arasında en önemlisi olan *Süleymân-nâme*, Hz. Süleymân'ın efsaneleşmiş hayat hikâyesini anlatan, geometri, astroloji, hekimlik, felsefe gibi konularda bilgiler veren ansiklopedik bir eserdir. Manzum ve mensur olarak karışık şekilde yazılmış eserin bugün yurt içi ve yurt dışındaki çeşitli kütüphanelerde ciltleri bulunmaktadır. Eserin özellikle mensur kısımlarında çok sade bir anlatım hâkimdir ve Türkçe kelimeler ağırlıktadır. Eser, bu yönüyle Türk dili açısından önemlidir.

Araştırmacılar eserin yazımına ne zaman ve nerede başladığı konusunda ihtilaf içindedirler. Firdevsî-i Rumî, *Süleymân-nâme*'yi Fatih Sultan Mehmet'in hükümdarlığı zamanında Balıkesir'de yazmaya

başlamış, II. Bayezid devrinde yazmaya devam etmiş, I. Selim döneminde ise eseri yazmayı tamamlamıştır. Firdevsî, eserin 81. cildinin sebab-i telif bölümünde bu bilgiyi doğrulayacak ifadelerde bulunmuştur.

Süleymân-nâme, 81 ciltten oluşan oldukça hacimli bir eserdir. Eserin 11. cildinin iki nüshası vardır. Nüshalardan biri Topkapı Müzesi Kütüphanesi Hazine 1525 numarada kayıtlıdır. Nüshanın istinsah tarihi olarak kütüphane kaydında 1544 tarihi verilmektedir. Diğer nüsha ise Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi'nde Török F.'de bulunan nüshadır. Bu nüshanın istinsah tarihi ise 1560'dır.

Eserin cilt sayısı konusunda kaynaklarda farklı bilgiler verilmektedir. Ancak Firdevsî bugün bilinen tek nüshası bulunan 81. cildin sebab-i telif kısmında eserinin 99 cilt olduğunu belirtir. (Şakar, 2003: 19) Buna rağmen Firdevsî, 11. ciltte sıklıkla eserin 366 cilt olduğunu belirtmiştir.

Bu Süleymân-nâmesin kim üç yüz altmış altı cild

Eyledüm te'lîf ü taşnîf okuyup şâhum göre 248a/06

Üç yüz altmış altı mücelled kitâbuñ mü'ellifi sühân-dân, ehl-i'irfândur ... 248b/01

Bu üç yüz altmış altı mücelled Süleymân-nâme kitâbınuñ muşannifi ... 271b/06

Bu üç yüz altmış altı mücelled kitâb-ı Süleymân-nâme'yi ... 280a/13

Bu üç yüz altmış altı mücelled kitâb, Süleymân-nâmenüñ on birinci cildini 'inâyet kıldı kim tamâm eyledük 287b/08

Bu duruma Firdevsî'nin *cilt*, *risale*, *cüz* terimlerinden neyi kast ettiğinin tam net olmaması sebep olmuş olabilir. Muhtemelen eserin cilt sayısı 99'dur, 366 rakamı ise eserin cüz sayısı olmalıdır. (Büke, 2015: 484)

11. cilt bir bütün olarak değerlendirildiğinde genellikle sade, anlaşılır bir dil kullanıldığı görülmektedir. Ancak metnin giriş ve son kısmında oldukça süslü, ağır bir dil göze çarpmaktadır. Olayların anlatıldığı kısımlarda oldukça sade bir dil kullanılmıştır. Eserde Türkçe kelimeler, yabancı kökenli kelimelere nazaran azdır. Bununla birlikte anlatımı etkileyici kılmak ve pekiştirmek için çeşitli söz oyunlarına, deyimlere başvurulmuştur:

Göñliñi bağlamağıl bu fâniye

Göñlini véren aña dé xanı ya (253b/16)

Eger kim baña arka olursañuz, yardım kılursañuz başum berü beri olasız.(263b/16)

Sâm-süvâr, bî-ğod olup yüziğoyun yére düşdi. 'Aklı şaşdı. (274b/19)

Yâ Adonyâ 'aqluñu başuña dé

Gözüñ aç gider gözüñden gâfleti (287a/01)

Eser dil özellikleri açısından Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerine sahiptir, fakat XV. yüzyıl sonu ile XVI. yüzyılın başlarında yazılmış olması sebebiyle Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş dönemi özellikleri de göstermektedir.

Eserin adı pek çok cildinde müellifi tarafından *Süleymân-nâme-i Kebîr* olarak yazılmıştır. Bazı nüshalarda ise eser adı *Kıssa-nâme-i Süleymân Aleyhisselâm* olarak geçer. (Erdem, 2005:1) 11. cildinde ise eser adı, *Süleymân-nâme* şeklinde geçmektedir:

Bu Süleymân-nâme mişl-i dâsitân

Kimse te'lîf étmemişdür dostân (262a/10)

Bu üç yüz altmış altı mücelled Süleymân-nâme kitâbınuñ muşannifi... (271bb/07)

Firdevs-i hağır bu kitâb-ı Süleymân-nâmeden Dâvud kışşasın ol vechile beyân kıtur kim ... (254b/05)

Araştırmacılar *Süleymân-nâme*'nin yazımına ne zaman ve nerede başladığı konusunda ihtilaf içindedirler. Latîfi ve M. Fuad Köprülü'ye göre Firdevsî, eserin yazımına II. Bayezid'in emriyle başlamış, onun adına nazım ve nesir hâlinde 360 cilt olarak tertip etmiştir. (İsen, 1990: 178; M. F. Köprülü, 1993: 649) İbrahim Olgun ve İsmet Parmaksızoğlu ise Firdevsî'nin Balıkesir'de yaşadığı sırada Fatih Sultan Mehmet adına

esere başladığını ve padişahın vefatına kadar da 7 cildini tamamlamış olduğunu ifade ederler. (Olgun ve Parmaksızoğlu, 1980: XIII)

Firdevsî-i Rumî, *Süleymân-nâme*'yi Fatih Sultan Mehmet'in hükümdarlığı zamanında Balıkesir'de yazmaya başlamış, II. Bayezid devrinde yazmaya devam etmiş, I. Selim döneminde ise yazmayı tamamlamıştır. Firdevsî, eserin 81. cildinin sebep-i telif bölümünde bu bilgiyi doğrulayacak ifadelerde bulunmuştur. Firdevsî bu bölümde, Balıkesir'de Şeh-nâme okurken bu eserden etkilenip bir manzume yazdığını ve bunu Fatih Sultan Mehmet'e sunduğunu, padişah, yazdığını beğenince uzun zamandır yazdırmak istediği Süleymân-nâme kıssasını onun yazmasını istediğini, eserin 7. cildini yazarken padişahın vefatı üzerine eserin geri kalan kısmını II. Bayezid döneminde yazmaya devam ettiğini anlatmıştır. (Şakar, 2003: XI)

2. SÜLEYMAN-NÂME'NİN KONUSU

Eserde genel anlamda Hz. Süleyman'ın hayatı ve etrafında gelişen efsanevi olaylar anlatılmıştır. Eserin 11. cildi Sâm-süvâr hikâyesiyle başlar. Eserde anlatılan olayları gerçek ve efsanevi olarak değerlendirmek mümkündür. Eserin efsane boyutunda kahraman olarak Sâm-süvâr, gerçek boyutunda ise kahraman olarak Hz. Süleyman görülmektedir. Eserde bir yandan Şeytanın Sâm-süvâr'ı öldürme girişimleri, Sâm-süvâr'ın hak dinini yaymak için başta Gargar devi olmak üzere diğer devlerle, cinlerle savaşı, diğer yandan da Hz. Dâvud'un yaşlanınca tahta kimin geçeceği hususunda Hz. Süleyman ve kardeşi Adonya bin Dâvud arasında geçen mücadeleler, Hz. Süleyman'ın babası Hz. Dâvud'un yerine geçerek padişah olması anlatılmıştır.

Süleymân-nâme, manzum ve mensur karışık olarak yazılmış bir eserdir. Eserin mensur bölümlerinde hikâyeler anlatılmış, manzum kısımlarda ise bu hikâyeler ya özetlenmiş ya da konuyla ilgili öğütler verilmiştir.

11. cildin yarısından fazlasını teşkil eden nesir bölümlerinin dikkate değer tarafı, bu nesrin çok sade halk söyleyişine yakın olması ve Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki Türkçeyi hatırlatan bir dille yazılmış olmasıdır. Eserde geçen hikâyeler ve manzum bölümler dinî, ahlaki öğretiler, öğütler de içermektedir. Eserdeki manzum bölümler, zaman zaman mensur bölümlerin özeti durumundayken bazen de konunun devamını sağlamaktadır. Eserde ayrıca tarih, coğrafya, kimya, astronomi, felsefe, ahlak gibi alanlarda bilgiler de vardır. Bu da esere ansiklopedik bir mahiyet kazandırmıştır.

Firdevsî, özellikle Hz. Dâvud ile ilgili hikâyeler anlatırken Kur'an'dan ayetlere, Hz. Muhammed'in hadislerine yer vermiş, Tevrat'tan faydalanmıştır. Firdevsî, eserini meclislere ayırmıştır. 11. ciltte 51, 52, 53, 54 ve 55. meclis olmak üzere toplam 5 meclis yer almaktadır.

Süleymân-nâme Türk dili tarihi içinde Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesinin başlangıcı arasında kalan geçiş dönemi eserleri arasında yer almaktadır. XV. yüzyıl sonlarına ait olan bu eser Türk dili incelemeleri için önemli bir kaynak olarak nitelendirilebilir. Eser, dil özellikleri açısından Eski Anadolu Türkçesinin özelliklerine sahiptir, fakat XV. yüzyılın son yarısı ile XVI. yüzyılın ilk çeyreğinde yazılmış olması sebebiyle Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş dönemi özellikleri de göstermektedir.

3. SÜLEYMAN-NÂME'DE BİRLEŞİK FİLLER

Birleşik Fiil, bir yardımcı fiille bir veya birkaç isim, isim yerine geçen sıfat-fiil veya asıl fiilin birleşmesi ile ortaya çıkan yapıdır. Asıl anlamı taşıyan isim ya da fiil unsuru başta, anlamını yitirmiş, bu yüzden artık bir sözlük ögesi değil, gramer ögesi taşıyan yardımcı fiil sonda yer alır. (Daşdemir, 2014: 44)

Türkçede birleşik fiiller hususunda araştırmacılar arasında görüş birliği yoktur. Birleşik fiiller, çeşitli gramer kitaplarında farklı tasnif ve adlandırmalar altında gösterilmiştir:

M. Daşdemir *Oklama Yöntemiyle Türkçenin Yapısal-İşlevsel Söz Dizimi*'nde birleşik fiili **1.** İsim+yardımcı fiil şeklinde oluşan fiil gövdeleri, **2.** Sıfat fiil+yardımcı fiil şeklinde oluşan birleşik fiiller, **3.** Asıl fiil+tasvir fiili şeklinde oluşan birleşik fiiller **4.** Deyimleşme ile oluşmuş birleşik fiiller şeklinde dört grupta incelemiştir. (Daşdemir, 2014: 44-52)

M. Ergin, *Türk Dil Bilgisi*'nde birleşik fiili İsimle birleşik fiil yapan yardımcı fiiller ve fiille birleşik fiil yapan yardımcı fiiller olarak iki gruba ayırmış ve iktidari fiili başlığı altında da bil- fiilini anlatmıştır. (Ergin, 2003: 386-388)

J. Deny, *Türk Dil Bilgisi* 'nde katmerli ve birleşik fiiller ana başlığı altında birleşik fiilleri, **1.** Katmerli veya yardımcı fiiller: **a)** Ol- yardımcı fiiliyle yapılan katmerli fiiller **b)** –A veya –I'lı bir zarf-fiil üzerine kurulmuş katmerli fiiller **2.** Birleşik Fiiller olarak iki gruba ayırmıştır. (Deny, 2012: 437-451)

T. Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*'nde birleşik fiili, zarf öbeği kalıbında (ileri sür-, geri kal-, yan bak-, boş ver- vb.), çekim öbeği kalıbında (yakayı kurtar-, baştan çık-, yolda kal-, dile düş-, vb.) ve bağlam öbeği kalıbında (sayıp dök-, batıp çık-, kasıp kavur-, vb.) olarak üçe ayırır. (Banguoğlu, 2011: 310-318)

H. Ediskun *Türk Dil Bilgisi* 'nde birleşik fiili, dört gruba ayırmıştır: **1.** İki ya da daha çok fiilden oluşmuş birleşik fiiller (yeterlik fiilleri, tezlik fiilleri, sürerlik fiilleri, yaklaşma fiilleri, beklenmezlik fiilleri, gereksime fiilleri, yapmacık fiilleri) **2.** Bir ortağ ile ol- yardımcı fiilinden oluşmuş birleşik fiiller (başlama fiilleri, bitirme fiilleri, davranma fiilleri) **3.** İsim kök veya gövdesinden bir kelime ile et-, eyle-, kıl-, buyur-, ol- yardımcı fiillerinden biriyle oluşan birleşik fiiller **4.** Anlamca kaynaşmış birleşik fiiller (Ediskun, 2010: 228)

M. Hengirmen *Türkçe Temel Dil Bilgisi*'nde birleşik fiil olarak ayrı bir başlık vermeyip “yardımcı eylemler (olmak, etmek, kılmak, eylemek)” ve “ulaçlı birleşik eylemler (yeterlik eylemi, tezlik eylemi, sürerlik eylemi)” şeklinde konuyu işlemiştir. (Hengirmen, 2006: 266-272)

G. Karaağaç *Türkçenin Söz Dizimi*'nde “**1.** Fiil+yardımcı fiil kaynaklı birleşik fiiller **2.** isim+yardımcı fiil kaynaklı birleşik fiiller” olarak ikiye ayırmıştır. (Karaağaç, 2012: 190-193)

L. Karahan *Türkçede Söz Dizimi*'nde birleşik fiili, iki ana gruba ayırmıştır: **1.** Bir hareketi karşılayan birleşik fiiller (Ana yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller: dost ol-, yardım et-, sorumlu kıl-, mesut ol-, yakılmaz ol-, konuşacak ol-, ... diğer fiillerle kurulan birleşik fiiller: yol al-, para ye-, boş ver-, baş kaldır-, şehit düş-, aklına gel, ...) **2.** Bir hareketi tasvir eden birleşik fiiller (koşabil- (yeterlik fiili), yazıver- (tezlik fiili), gezip dur-, sürüp git-, gide koy- yalvarı gör-, oturup dur-, ... (devamlılık fiili), çıka gel-, şaşa kal- (beklenmezlik fiili), düşe yaz- (yaklaşma fiili) (Karahan, 2004: 73-77)

Z. Korkmaz *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*'nde **1.** Esas anlamını korumuş veya esas anlamını korumakla birlikte bazı işlev incelikleri kazanmış olan birleşik fiiller **a.** Bir yanı ad bir yanı yardımcı fiil olan birleşik fiiller, **b.** Bir yanı sıfat-fiil bir yanı yardımcı fiil olan birleşik fiiller (karmaşık fiiller); **2.** Anlam kaymasına uğramış ve deyimleşmiş olan birleşik fiiller olarak sınıflandırma yapar. (Korkmaz, 2009: 791-857)

Süleyman-nâme'deki birleşik fiiller, konuyu daha ayrıntılı ve işlevsel olarak ele alıp değerlendirdikleri için Zeynep Korkmaz ve Muharrem Daşdemir'in tasnifleri esas alınarak incelenmiştir.

3.1. İsim+Yardımcı Fiille Kurulan Birleşik Fiiller

Bir isim veya sıfat ile “et-, eyle-, yap-, kıl-, ol- ve bulun-“ yardımcı fiillerinin birleşmesinden oluşan birleşik fiillerdir. Birleştikleri yardımcı fiilin görevi, bir ismi fiil durumuna getirmektir. Esas anlam isim üzerindedir. (Korkmaz, 2009: 792)

Süleyman-nâme'nin 11. cildinde bu yapıdaki birleşik fiiller, bir ad veya sıfat ile “ét-, eyle-...ıl-, ol-“ ve bunların çatı ekleriyle genişletilmiş şekilleri olan “idin-, idiş-, ...ıldır-, ...ıldur-, ...ılın-, olın-“ yardımcı fiillerinin birleşmesinden oluşmuştur. Bu birleşik fiillerin isim unsuru genelde alıntı kelimelerden meydana gelmiştir.

Bu yapıdaki birleşik fiiller eserde sistemli ve yoğun olarak kullanılmıştır.

-1. eyle-

āferīn eyle- 251a/02, ‘afv eyle- 259b/13, āh eyle- 252b/02, ‘ahd eyle- 265b/09, ‘ālī eyle- 259b/07, ‘amel eyle- 287a/12, ‘arż eyle- 251b/08, baħş eyle- 270b/21, berk eyle- 254b/16, beyān eyle- 276b/13, bī‘at eyle- 276a/15, cehd eyle- 279b/06, cenk eyle- 248b/11, cem‘ eyle- 255a/13, cūdā eyle- 279b/02, cürm eyle- 259b/09, çāk eyle- 256a/03, da‘vā eyle- 286b/18, efgān eyle- 270b/07, emr eyle- 251b/11, faħır eyle- 251a/21, fesh eyle- 258a/03, gūş eyle- 279b/03, ħabs eyle- 249a/03, ħall eyle- 264b/17, ħarc eyle- 254a/06, helāk eyle- 249a/17, heves eyle- 253b/17, ħışm eyle- 257a/18, ħızmet eyle- 263a/09, ħüküm eyle- 260a/03, icrā eyle- 264b/15, iħsān eyle- 252a/14, itimād eyle- 272b/10, ‘izzet eyle- 267a/19

-2. ét-, édin-, édiş-

‘afv ét- 259b/08, ‘ahd ét- 265a/08, alkış ét- 272b/01, ‘ār ét- 252b/03, baḥş ét- 247b/02, bed-du‘ā ét- 270a/12, cehd ét- 281b/12, devr ét- 281b/01, el bir ét- 269b/17, ferāğat ét- 249b/02, fikr ét- 261a/18, ġarḳ ét- 247b/01, ġusl ét- 259a/21, ḥāk ét- 272b/08, ḥande ét- 272b/19, ḥiç ét- 255b/11, iftiḥār ét- 251b/01, ‘ināyet ét- 274a/01, ḳabz ét- 251a/13, ḳasem yād ét- 266a/05, kelām ét- 277b/06, ḳīl ü ḳāl ét- 250b/12, ḳurbān ét- 267b/01, maḥḳūm ét- 274b/05, pāy-māl ét- 278b/20, şabr ét- 261b/07, secde-i şükr ét- 252b/15, ser-firāz ét- 282b/15, sū‘āl ét- 272a/09, ta‘accüb ét- 261a/09, ta‘līm ét- 250b/01, tevāzu‘ ét- 254b/08, var ét- 251b/20, yardım ét- 286a/11, zarar ét- 253b/08, zīr ü zeber ét- 272b/08

‘ādet édin- 257b/05, faḥr édin- 251a/19, ḳız édin- 263a/17, nafaḳa édin- 255a/03

‘ahd édiş- 269b/10

-3. ḳıl-, ḳıldır-, ḳıldur-, ḳılın-

‘adl ü dād ḳıl- 265a/21, āh u zār ḳıl- 271a/06, birlik ḳıl- 269b/14, cüdā ḳıl- 279a/08, diḳḳat ḳıl- 273b/01, dirlik ḳıl- 280b/14, edā ḳıl- 275b/17, endīşe-i ‘amīḳ ḳıl- 280a/19, fermān ḳıl- 270b/18, ġāret ü vīrān ḳıl- 287a/07, ġayret ḳıl- 286b/17, ḥūn ḳıl- 281b/06, iḳrār ḳıl- 256a/14, itā‘at ḳıl- 259a/14, ḳaşd ḳıl- 266a/07, mu‘ayyen ḳıl- 278b/20, münācāt ḳıl- 251b/17, namāz ḳıl- 278b/17, nevhā ḳıl- 248b/21, nikāḥ ḳıl- 263a/17, selām ḳıl- 273a/17, şaḳ ḳıl- 247b/03, rivāyet ḳıl- 248b/02, taḳsīm ḳıl- 257a/13, teraḥḥum ḳıl- 259b/06, yüce ḳıl- 251a/06

red ḳıldır- 269b/08, heves ḳıldur- 250a/10, ḥidmet-i Süleymānı ḳılın- 269b/05

-4. ol-, oln-

‘āciz ol- 274a/14, arḳa ol- 263b/16, āzād ol- 282b/20, berāber ol- 253a/20, bī-ḥuş ol- 275a/04, bir ol- 285a/05, def‘ ol- 272a/20, dost ol- 254b/20, fetḥ ol- 272a/16, ġarra ol- 251b/01, ḥākīm ol- 260a/15, ḥāmūş ol- 248b/21, ḥor u ḥaḳīr ol- 257b/11, ḳabūl ol- 258b/14, ḳānī‘ ol- 287a/01, lāyīḳ ol- 262a/21, maḥḳūm ol- 272b/16, maḥv ol- 251b/03, mürd ol- 270a/05, naḳl ol- 265a/03, pīr ol- 265b/05, revā ol- 251a/07, sükūt ol- 274a/08, şād ol- 282b/19, tebāḥ ol- 285a/04, te‘līf ol- 262a/14, vāḳī‘ ol- 270b/12, yād ol- 288a/03, za‘īf ol- 263a/12, zerd ol- 285b/05, zīkr ol- 266a/08, ziyān ol- 280b/16

‘arz oln- 251a/17, ‘azāb oln- 257a/02, emr oln- 259a/13, iḳāb oln- 257a/01, tebdīl oln- 257b/20, teftīş oln- 256a/14, ‘uḳūbāt oln- 257a/03, zīkr oln- 250a/09

Süleyman-nāme’nin 11. cildinde bu yardımcı fiillerin yanı sıra “al-, bul-, çık-, dut-, geç-gör-, ér-, işle-ḳal-, ḫur-, ur-, vér-“ gibi fiillerin de yardımcı fiil olarak kullanıldığı örnekler mevcuttur:

āb-dest al- 260b/13, ‘ibret al- 279a/13, intiḳām al- 274b/07, çāre bul- 252b/03, necāt bul- 252a/19, rāḥat bul- 281a/04, yol bul- 278b/19, göz dut- 282b/12, ḳalem dut- 271a/19, naşāyīḥ dut- 252a/18, yol dut- 274b/18, rüzgār geç- 263a/11, vaḳt geç- 250a/17, a‘lā gör- 280b/01, az gör- 251b/09, ḥor gör- 280b/02, ḥoş gör- 266a/02, lāyīḳ gör- 270b/03, revā gör- 282a/17, ‘aḳl ér- 283a/11, ḥalel ér- 265a/02, ġünāḥ işle- 282a/15, bāḳī ḳal- 251b/01, ḥayrān ḳal- 268b/06, vālih ḳal- 279a/14, ḳarşu ḫur- 269b/21, şaf ḫur- 269a/16, cenk ur- 269a/14, ḳulaḳ ur- 258a/11, lāf ur- 265b/06, ad vér- 260a/12, cān vér- 270b/15, cevāb vér- 283a/18, dil vér- 281b/06, ḥaber vér- 268b/10, şalāvāt vér- 247b/14.

3.2. Sıfat fiil+yardımcı fiil şeklinde oluşan birleşik fiiller (Karmaşık Fiiller)

“Karmaşık fiil” olarak da adlandırılan bu fiiller, aslında yapısal olarak isim kısmı bir sıfat-fiilden oluşmuş isim+yardımcı fiil şeklindeki birleşik fiillerdir. Farklı olarak sıfat-fiillerin zaman değerlerinden dolayı zamana bağlı anlam incelikleri ifade ederler. (Daşdemir, 2014: 46)

-1. Alışkanlık Fiilleri

-Ar ol-, -ür ol-, -z ol-

... başuñı ḳaldurup henüz göge **bakma-z olup** durursın (270b/12)

Her kim **éder olurısa istimā‘** (262a/13)

Yazılıp dur içine on üç su'âl

Kim cevâbın vér-ür olsa kām-kār (273b/19)

Üstâdına izzet kıılma-z oldu. (249b/18)

... ol sebt günü olsa balıklar tağılup deñizüñ kaçırına giderleridi. Hiç görünme-z olurlarıdı.

(256b/07)

Kağ'a hükm éd-er Süleymān ola... (285b/13)

... cemîc oğlanlarından Süleymānı ziyāde sev-er ol-dı. (256a/16)

-2. Niyet Fiilleri

-ecek ol-, -(y)icek ol-

Küllimiz Süleymāna muṭîc, münkād olavuz. Ammā kim bilme-(y)icek olursa müsahhar olmazuz ... (278a/16)

... seniñ üzerüñe düşmān gel-ecek olursa ben dağı halkı cem' édüp begler begüñle düşmān üzerine... (270a/21)

-3. Sonuç Fiilleri

-miş ol-

...yüz biñ mişkāla şatup al-mış ol-ur (252a/13)

... Ve key vaḥş tutılan ol tendür kim cān içinden git-miş ol-a ki... (277b/15)

Yā Dāvud, şol kişünün ki dünyāda dört sâ'at ömri ol-mış ol-sa ... (255a/01)

3.3. Asıl Fiil+Tasvir Fiili Şeklinde Oluşan Birleşik Fiiller

İki ayrı fiilin kaynaşmasından oluşmuş birleşik fiillerdir. Birinci fiil, bir -A, -I veya -(y)İp zarf-fiil yapısındadır ve asıl anlam bu fiildedir. İkinci fiil ise esas fiile bazı anlam incelikleri katan bir yardımcı fiil durumuna gelmiştir. (Korkmaz, 2009: 811) Bu yapıdaki birleşik fiillerde yardımcı fiil, aslında kendi anlamını tamamen kaybetmiş bir fiildir.

Bu tür birleşik fiillerde birinci fiil kısmına gelen öA/-I zarf-fiil eki, hem tarihî hem de çağdaş yazı dillerinde mevcuttur. Ancak günümüzde hiçbir yazı dilinde kendini aktif olarak göstermemektedir. Sadece birleşik fiil yapımında ya da ikilemelerde kullanılmaktadır. (Hunutlu, 2015: 72)

Eserdeki asıl fiil+tasvir fiili şeklinde oluşan birleşik fiiller şunlardır:

-a) Yeterlik Fiili

bil- yardımcı fiili ile kurulur. Bu tür birleşik fiillerde *bil-* yardımcı fiili; ya bir fiili gerçekleştirme güç veya yeterliğini ya da bir fiilin gerçekleşme olasılığının bulunduğunu gösterir.

Süleyman-nāme'nin 11. cildinde sadece bir örnekte görülmüştür.

-u+bil-

bul-u bil-di 261a/17

Eserde *-e ér-* yapısı da yeterlik ifade eden bir tasvirî fiil durumundadır:

gör-e ér-señüz 277b/01

-b) Yetmezlik (Yetersizlik) Fiili

Türkiye Türkçesinde yeterlik fiilinin olumsuz biçimleri, *bil-* yardımcı fiili yerine, “yapabil-, yeterli ol-, muktedir ol-“ anlamındaki çok eski bir *u-* yardımcı fiili üzerine *-mA* olumsuzluk ekinin getirilmesiyle yapılmaktadır. Ancak *u-* fiili, ünlüden ibaret bir yardımcı fiil olduğundan, esas fiilin yine bir ünlüden ibaret

olan -A zarf-fiil biçimiyle yan yana gelince kaynaşmaya uğrayarak erimiş ve kaybolmuştur. (Korkmaz, 2009: 815)

Süleyman-nāme'nin 11. cildinde yetmezlik fiili yaygın olarak kullanılmıştır.

-A+ø-mA-, -(y)I+ø-mA-, -(y)u+ø-ma-

caql ér- e+ø-me-z 283a/11	otur- a+ø-ma-z -dı 284b/11
başar- a+ø-ma -dı 274a/12	oqu- yı+ø-ma -dı+lar 274a/06
başar- ı+ø-ma -dı 283b/20	oqu- yu+ø-ma -yup 274a/13
bil- e+ø-me -yüp 274a/13	saç- a+ø-ma -z 279b/11
dut- ı+ø-ma -z 267b/17	ut- ı+ø-ma -z 267b/17
farq ét- e+ø-me -dü+k 250a/18	vér- e+ø-me -z 284a/02
zarar éd- e+ø-me -z 253b/15	

-c) Tezlik Fiili

Süleyman-nāme'nin 11. cildinde tezlik fiili, “vér-“ fiili ve aniden meydana gelmeyi ifade eden “gel-“ fiili ile yapılmıştır.

-I vér-

-a gel-, -u gel-

aç- ı vér -ürleridi 256b/10	çık- a gel -di 275a/12
al- ı vér -mege 284a/17	tır- u gel -di 261a/10
buyır- ı vér -sün 260a/01	
gör- i vér -em 252a/12	

-ç) Süreklilik Fiili

Fiilin yapılmaya devam ettiğini ifade eden tasvir fiilidir. *Süleyman-nāme*'nin 11. cildinde süreklilik fiili dur-, tur-, gör-, gel-, geç- fiilleriyle yapılmıştır.

-up dur-

-a tur-, -up tur-

bakmaz ol- up dur -ursın 270b/12	çāk ol- up tur -ur256a/05
deng ol- up dur -dı 268a/14	gözi bak- a tur -urken 264b/05
za'if ü naḥif ol- up dur -urdu 253a/01	ḥayrān ol- up tur -dı 258a/10

-ı gel-

-a geç-

ol- ı gel -miş 251b/10	ol- a geç -en 282b/10
-------------------------------	------------------------------

Ayrıca eserde *yoru-* fiili de süreklilik ifade eden bir tasvir fiili durumundadır: biş-**e yoru**-r 256b/21, götür-**ü yoru**-r 264a/21, kıl-**a yoru**-rdı 257a/01.

-d) Deneme Fiili

Süleyman-nāme'nin 11. cildinde deneme fiili “gör-“ fiili ile yapılmıştır.

-A gör-, -I gör-

cehd éd- e gör -ø 280b/04	öğren- i gör -ø 250a/15
gid- e gör -ø 271a/10	şay- a gör -e 251a/10
ıslāḥ éd- e gör -ø 271a/10	sıgın- ı gör -ø 252b/05
ḥidmet-i Ḥaqqı kıl- ı gör -ø 262a/08	sözin tut- a gör -ø 261b/20

-e) Uzaklaşma Fiili

Süleyman-nâme'nin 11. cildinde uzaklaşma fiili "git-" fiili ile yapılmıştır:

-Up git-

al-up git-di 248b/08	tağ etegin tut-up git-diler 257b/17
gayb ol-up git-di 249b/16	tur-up git-di 268a/13
kāni ^c ol-up git-di 255b/17	vidālaş-up git-di 274b/18
tağıl-up git-di 260b/08	yola düş-üp git-di 260b/13

3.4.Deyimleşme İle Oluşmuş Birleşik Fiiller

Bu gruptaki birleşik fiiller, isim ya da isim soylu bir veya birden çok kelimenin, belirli şekil bilgisi kalıpları içinde, bir esas fiille birleşerek anlam kayma ve kalıplaşmasına uğramasından oluşmuştur. (Korkmaz, 2009: 153)

Deyimleşmiş birleşik fiillerde fiil kısmı, başka ifadelerde *asıl fiil* olarak kullanılan bir unsur olmasına rağmen, o deyim için sözlük anlamını yitirmiş ve bundan dolayı geçici bir yardımcı fiil değeri kazanmıştır. Ayrıca deyimleşmiş fiillerde, fiille birlikte isim unsuru da asıl anlamını yitirebilir. (Daşdemir, 2014: 51)

Süleymân-nâme'nin incelenen 11. cildinde yer alan çok sayıdaki deyim; dil açısından Eski Anadolu Türkçesi özelliklerini taşır. Bu deyimler bir yandan dönemine ait değer yargıları, ait olduğu toplumun sosyal, ekonomik toplumsal hayatı hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlarken bir yandan da günümüze ait kalıplaşmış ifadeler olan deyimler konusunda kıyaslama imkânı vermektedir.

Eserde deyimleşme ile oluşmuş birleşik fiiller yaygın olarak kullanılmıştır. Bu deyimlerden bir kısmı aynen günümüzde kullanılırken, bir kısmı ses veya anlam değişimine uğramış, bazıları da artık kullanımdan düşmüştür:

-a) Nesne+Fiille Oluşan Birleşik Fiiller

Nesnelerle fiiller genellikle geçici kavram ilişkisi kurar. Ancak bazı durumlarda özellikle belirtisiz nesne-fiil ilişkisi süreklilik gösterir ve genel anlamı bir fiil deyimini oluşturur. Bazen belirtili nesnelere de bir geçişli fiille sürekli kavram ilişkisi ile birleşebilirler.

-1. Belirtisiz Nesneyle Oluşanlar

‘aleyke al- 268a/01 (ol şahş ‘aleyke aldı), **ka-dem baş-** 285b/08 (benüm elümden gelmez kim Hağ Te‘ālānuñ emrinden taşra ka-dem başam), **yol bul-** 278b/19 (anuñ definden gönline endişe yol bulsa), **baş çek-** 265a/20 (Adonyā dağı baş çeküben dedi kim...), **el çek-** 282b/19 (Mūsā-vār el çek olur Fir‘avn işi), **kılıc çek-** 265b/01 (Kaşdum ol-ki zürila kılıc çekem), **hikāyet dé-** 280a/10 (Déyem bī-had ğarayib men hikāyet), **du‘ā dile-** 284a/21 (Süleymān-ıla şubh namāzın kıldılar. Du‘ā dilediler), **özr dile-** 250a/20 (‘Özr diledi), **ka-kalem dut-** 271a/19 (Pes elli dört meclise dutam ka-kalem), **yol dut-** 274b/18 (Sām dağı bir iki ka-kalem yol dutup gezeriken...), **bölük eyle-** 286a/19 (Andan ol yüz beş kişi iki bölük eyledi), cenk eyle- 248b/11 (Müelhilüñ cin çerisinle kim cenk eyledi.), **tā‘at eyle-** 254b/15 (Hağka tā‘at eyle dāyim māh u sāl), **ömür geçür-** 280b/21 (pādişāh dağı hoşnüd ola ve cihānda rāhatlığla ‘ömür geçüre), **haber getir-** 249b/21 (Yā Süleymān, ben saña nice haber getürdüm), **yüz gizle-** 261a/21 (Pes Habeş kavmi hemān gizledi yüz), **kız edin-** 263a/17 (Dāvud anı kız edinmişdi), **murād iste-** 261b/21 (Dü cihāndan isteriseñ sen murād), **günāh işle-** 282a/04 (Yalancılık ve egrilik étmeye ve bir kişi anuñ hağkında günāh işlese, intikām étmek,...), **du‘ā kıl-** 251a/02 , **şadağa kıl-** 252a/14 (... niçe biñ kızıl altun dağı şadağa kılup dervişlere ihsān eyledi), **baş ko-** 248b/18 (Gelüp şāh hizmetinde baş kodı, turdı.), **‘ilm oku-** 250a/01 (Dāvud démiş kim: ‘Oğlum Süleymān artuğ ‘ilm okumasun...)

-2. Belirli Nesneyle Oluşanlar

kıymeti bul- 263b/01 (Ger delinmiş incü bulur kıymeti), **sözi dé-** 284a/03 (nesr-i tayıir bu sözi déirken bir tırāka kopdı), **emrünü dut-** 272a/15 (mür u mārān emrünü dutup kamu), **güş u hüşi dut-** 271b/04 (Güş u hüşi baña dut-ki şerh édem bu kışşayı), **tāc u tahtı dut-** 267b/17 (Degme kimse tāc u tahtı dutımaz), **kendünü nice gör-** 248b/15 (“Yā mel‘ün, kendünü nice görürsin...), **‘ulümü gör-** 258a/06 (Ammā kim Loğman-ı

Hekimden ‘ulümü görmüştü.), **gönlü incit-** 285b/07 (Yā Adonyā, küstāhluk eyleme. Benüm gönlümü incitmegil...), **gönlü pāk ét-** 257a/21 (Ma‘şiyetden étmez iseñ gönlü pāk), **āferini kııl-** 279a/05 (Kıldı yüz biñ āferini bī-ħisāb), **‘ameli kııl-** 282a/20 (Ol ‘ameli kıılmaq hoşdur...), **oyını oyna-** 266a/15 (Liki gör ne oyını oynar bu zamān) , **başını šal-** 265b/15 (Çarħ elinden ğamla şala başını), **tıġı sal-** 266b/06 (Tıġı milke kim şalar hoş şırin), **sözini şı-** 258a/08 (Süleymān eyle déyicek Dāvud daħı ‘a.m. oġlunuñ sözini şımadı.), **yüzini sür-** 253a/06 (Ĥāke sürdi nāliš-ile yüzini...), **gönlüni yüksek tut-** 259a/19 (Tā kim sen ‘aceb édüp bunlaruñ çoġlığıyla gönlüni yüksek tutmayasın...), **nefsini yēñ-** 278a/04 (...nefsini yēñmeyenüñ iki cihānda ‘āķıbeti mezmüm olur.)

-b) Tümleç+Fiille Oluşan Birleşik Fiiller

-1.+A eki ile oluşan birleşik fiiller

tahta çıkar- 269a/11 (Ĥişārına gelüp tahta çıkardılar), **arasına bir ğavġa düş-** 286b/16 (Ol ulular arasına bir ğavġa düşdi), **vehme düş-** 250a/16 (... Süleymān ‘aleyhi’s-selām bir zamān fikre varup vehme düşdi), **yola düş-** 260b/13 (... daħı namazdan fāriġ olup yola düşüp gitdi.), **gönlüne hevā ve heves düşür-** 250a/11 (... gönlüne hevā ve heves düşürmegil), **ele gir-** 285b/19 (Zürıla devlet ele girse eger), **nübüvvet şadrına geç-** 278a/15 (Tāc u taħt-ı salţanata lāyıġ ve nübüvvet şadrına geçüp qarār étmege muvāfiġ-durur), **yérine geç-** 265b/02 (Pīr atamuñ yérine tahta geçem), **‘āleme gel-** 283a/21 (Ol ağaçda ol şekil, bir şüret olur. Ol şekille ‘āleme gelür), **dünyāya gel-** 249a/11 (İblīs dédi kim: “Benüm ĥāturum ne hoş ola kim Süleymān dünyāya geldi.), **ħisāba gel-** 252b/01 (... ol oduñ içinde ol-ķadar dürlü dürlü maħlūkāt var kim ĥisāba gelmez.), **īmāna gel-** 254b/14 (Sünnīyem dérsin gelüp īmāna sen), **kendiñe gel-** 284b/19 (Henüz sen andan fāriġ olmaduñ. Kendiñe gelmedüñ), **vaşfa gel-** 275a/05 (Ol ķadar dürlü mercān kendiye zīnet étmiş, vaşfa gelmez çün Sām-süvār gördi...), **şikāra getir-** 249a/21 (... Ammā kim Sām ġāfilin şikāra getirgil...), **yérine getir-** 252b/19 (Andan Sām daħı ķasem yād kıldı kim ‘ahdını yérine getüre...), **göñüllerine gir-** 266a/02 (... kimine daħı datlu dil vérmek-ile hoş gördi. Göñüllerine girdi), **ele gir-** 277b/15 (... cān içinden gitmiş ola ki daħı ele girmege çāre ü dermān yoġ-durur), **yüzüne gül-** 267a/13 (... Eyle olsa Mürsel peyġamberler kimsenüñ yüzine gülmez), **ķulaġına ér-** 268a/14 (... Sām bunları dükedürken şikārcıların ĥāy ĥūyı Sāmuñ ķulaġına érdi), **ķulaġına koy-** 279b/01 (Sözünü ĥiġ ķulaġına koyma sen), **işe şun-** 252b/06 (İşe şunmadın ezel şıġın Ĥāķa), **nefse şāh-bend ur-** 271a/11 (İsteriseñ nefse urasın şāh-bend)

-2.+dA eki ile oluşan birleşik fiiller

gönlünde geçür- 273b/02 (Oġuyımadı daħı gönlünde bunu geçürdi kim...) ayakda ħal- 264b/21 (Ne ayakda ħalısar ehl-i hüner), yérde ħo- 265a/04 (Kışıyi yérde ħomaz āħir kemal)

-3.+dAn ekiyle oluşan birleşik fiiller

yoldan çıkar- 250b/03 (Ādemi yoldan çıkarur her zamān), **ħükmeden çıkma-** 263b/17 (Ne-kim dirseñüz ĥükmeñüzden çıķmayam), **‘ahdından dön-** 266b/21 (‘Ĥāşā kim mürsel olan yalan söyleye veyāhüd ‘ahdından döne kim...), **ma‘şiyetden dön-** 257a/18 (Ĥāķ Te‘ālā daħı anlara ĥışm eyledi ol ma‘şiyetden dönmeyüp dāyim oldukları çün...), **elden ħo-** 251b/02 (Şer’i elden ħomayandur ehl-i dīn), **dünyeden geç-** 277b/13 (İraġ nesne dünyeden geçēn ‘ömürdür kim geçdi...), **göñülden geç-** 263b/15 (Benüm gönlümden geçē kim babam Dāvuduñ bugünlük yarınlık ‘ömri ħalup durur), **elden gel-** 285a/07 (Yā Yo‘ā, benüm elümden gelmez kim Allāh u Te‘ālānuñ emrini şıyam...), **cān içinden git-** 277b/15 (...ol tendür kim cān içinden gitmiş ola ki daħı ele girmege çāre ü dermān yoġ-durur), **dilden zemām vér-** 287b/21 (Destüñe vérdi ķader ‘aciz ħalup dilden zemām)

4. SONUÇ

Bu çalışmada Firdevsī-i Rümī’nin *Süleymān-nāme* adlı eserinin 11. cildindeki birleşik fiiller incelenerek birleşik fiillerin eserin söz dizimine ve söz hazinesine kattıġı kelime ve anlam zenginliġi ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

1. Firdevsī’nin eserlerindeki akıcılıġı, sahip olduġu zengin söz varlıġı sağlamaktadır. *Süleymān-nāme*’nin ciltlerinde yer alan atasözleri, deyimler, ikilemeler ve ayrıca ses ve söz tekrarları ile oluşmuş söz birliklerinin, kültürel açıdan Türkiye Türkçesine katkısı önemlidir. Ayrıca bu söz birlikleri ses ve söz tekrarları ile anlatıma, akıcılık, zenginlik, derinlik katmıştır.

2. Eserin 11. cildindeki birleşik fiillerin söz diziminde fiil sayısını arttırdığı görülmüştür.
3. Eserde fiil cümlelerindeki yüklem, metnin ayırıcı bir özelliği olarak, çoğunlukla birleşik fiillerden medyana gelmiştir.
4. Eserde **isim+yardımcı fiille kurulan birleşik fiiller**, bir ad veya sıfat ile “ét-, eyle-, kıl-, ol-“ ve bunların çatı ekleriyle genişletilmiş şekilleri olan “édin-, édiş-, kıldır-, kıldur-, kılın-, olın-“ yardımcı fiillerinin birleşmesinden oluşmuştur. Bu yardımcı fiillerin yanı sıra “al-, bul-, çı...-, dut-, geç-gör-, ér-, işle-, ...al-, řur-, ur-, vér-“ gibi fiillerin de yardımcı fiil olarak kullanıldığı örnekler mevcuttur. Bu birleşik fiillerin isim unsuru genelde alıntı kelimelerden meydana gelmiştir. Bu yapıdaki birleşik fiiller eserde yaygın kullanılmıştır.
5. Eserde **sıfat fiil+yardımcı fiil şeklinde oluşan yardımcı fiiller** yaygın kullanılmamıştır.
6. **Tasvirî fiiller**, eserde sık kullanılan fiil biçimleridir. Asıl fiil+tasvir fiili şeklinde oluşan birleşik fiillerde farklı olarak **-e ér-** (gör-e ér-señüz) yapısı da yeterlik ifade eden bir tasvirî fiil durumundadır. Ayrıca **yoru-** fiili de süreklilik ifade eden bir tasvir fiili durumundadır: **biş-e yoru-r** 256b/21, **götür-ü yoru-r** 264a/21, ...
7. Eserde deyimleşme ile oluşmuş birleşik fiiller de yaygın olarak kullanılmıştır. Bu deyimlerden bir kısmı aynen günümüzde kullanılırken, bir kısmı ses veya anlam değişimine uğramış, bazıları da artık kullanımdan düşmüştür. Bu yapıdaki birleşik fiiller cümleye anlam yoğunluğu katmıştır.

KISALTMALAR

Çev.: Çeviren

TDK: Türk Dil Kurumu

Yay.: Yayınları

KAYNAKÇA

- Banguoğlu, T. (2011). Türkçenin Grameri, TDK Yay., Ankara.
- Büke, H. (2015). “Firdevsî-i Rumî, Hayatı ve Eserleri Hakkında Yeni Bilgiler”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (13): 481-501.
- Daşdemir, M. (2014). Oklama Yöntemiyle Türkçenin Yapısal-İşlevsel Söz Dizimi, Fenomen Yay., Erzurum.
- Deny, J. (2012). Türk Dil Bilgisi (Çev.: Ali Ulvi Elöve), Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Ediskun, H. (2010). Türk Dilbilgisi, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Erdem, M. D. (2005). “Kitâb-ı Kıssa-nâme-i Süleymân Aleyhisselâm Üzerine Söz Dizimi Çalışması”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Ergin, M. (2003). Türk Dilbilgisi, Bayrak Yay., İstanbul.
- Hengirmen, M. (2006). Türkçe Temel Dil Bilgisi, Engin Yayınevi, Ankara.
- Hunutlu, Ü. (2015). Köktürk ve Uygur Türkçesinde Yan Cümleler, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Karaağaç, G. (2012). Türkçenin Söz Dizimi, Kesit Yay., İstanbul.
- Karabeyoğlu, A. R. (2008). Türkiye Türkçesinde (Ad+Fiil Birleşmelerinde) Yardımcı Fiiller, Beşir Kitabevi, İstanbul.
- Karahan, L. (2006). Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Şakar, S. Ö. (2003). “Firdevsî-i Rumî'nin Süleyman-nâme Yazmasının (81. Cilt 28 Yk.) Yayını ve Üzerinde Dil İncelemeleri”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Korkmaz, Z. (2014). Türkiye Türkçesi Grameri, Şekil Bilgisi, TDK Yay. Ankara.
- Köprülü, M. F. (1993). “Firdevsî”, İslam Ansiklopedisi, (IV): 649-650, İstanbul.
- Olgun, İ. & Parmaksızoğlu, İ. (1980). Firdevsî-i Rûmî, Kutbname, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara.
- Sev, G. (2001). Etmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller ve Tamlayıcılarla Kullanılışı, TDK Yay., Ankara.

Şakar, S. Ö. (2007). “Firdevsî-i Rûmî ve Terceme-i Câmeşûy-nâme”. *Turkish Studies, international Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 2/4, Fall, 723-730.

Çatıkkaş, A. (2009). *Firdevsî-i Rûmî Süleyman-Nâme-i Kebir*. Ankara: TDK Yay.